

slovca, dasi je ta stran označena še mnogo obilnejše v njegovih novejših pesnih. Njegove pesnice se beró gladko in prijetno. Nekatero pesni preveva precej naroden duh. To se spoznava že iz

besed in citatov, ki smo je zgoraj naveli. Prav obširnega obzorja torej nima naš pesnik. — Ne zamolčujmo napak, a priznavajmo radi prednosti!

(Nadaljev. prih.)

Pisma vojaškega kapelana.¹⁾

(Priobčil dr. Iv. Svetina.)

I.

V Ljubljani, dne 12. ¹⁵ julija 1878.

Velečastiti gospod župnik! Vem, da se bode te začudili prejemši to moje pismo ne iz Gradca, ampak iz Ljubljane. Rekli bode te: kaj ga je neki privedlo iz Gradca v Ljubljano zdaj, ko še dobrega pol meseca manjka do počitnic?

Prosim malo potrpljenja, da Vam vse polagoma razložim.

Prav vesel in mirnega srca sem se napotil minoli ponedeljek, t. j. 8. t. m., v zgodnjem jutru iz svojega stanovanja proti novi Graški univerzi. Profesor E. namreč v poletnem času že ob sedmih začenja svoja matematična predavanja. Glasovi Graške »Lisel« — tako pravijo Gračani velikemu zvonu na gradu — razlegali so se veličastno po svežem jutranjem zraku, ko sem korakal po prijaznem mestnem gaju lepega Gradca. Tedaj mi je prihajala na misel znana pesem o Šentviškem zvonu:

Lepo poje svet'ga Vida zvon,
K'ga jaz slišal več ne bom.

Nisem slutil, da tudi jaz tega veličastnega glasú kmalu ne bom več poslušal.

Razun matematičnega predavanja sem poslušal to jutro še modroslovja profe-

sorja N., ki je čital o čustvih. Domov gredé sem premišljeval, kar je razlagal o mešanih čustvih, kako namreč se nam včasih prijetna in neprijetna čustva tako hitro drugo za drugim porajajo v duši, da se nam zdi, kakor da bi v istem trenutku pili veselje in žalost, sladkost in britkost.

Ko pridem v svoje stanovanje, iznenadi me ter vzbudi iz teh mislij neznana mi pa prikupna postava mladega vojaškega duhovnika, čakajočega pred mojo sobo. Gospod je bil namenjen k meni, in ker so mu povedali, da ob tej uri prihajam domu, me je počakal. Vstopiva v sobo. »Oprostite, velečastni!« — izpregovori prijazno — »da neznanec prihajam k Vam. Jaz sem vojaški kapelan N. Poslal me je do Vas vojaški župnik T. z naročilom, da se, kakor hitro Vam bode mogoče, potrudite do njega. Klicani ste namreč k vojakom kot vojaški kapelan in odmenjeni za Bosno. Pred odhodom pa Vam hoče gospod župnik dati nekoliko instrukcij ob opravih vojaškega kapelana.« Nekako čudno me je pogrelo to nepričakovano poročilo. Menim, da se je v tem trenutku v moji duši godilo to, kar je malo poprej razlagal profesor N., govoreč o mešanih čustvih. Razveselil in ob enem ustrašil sem se tega naznanila. Da avstrijski vojaki zasedejo Bosno in Hercegovino, da gré Avstrija mir in red stvarit, ter omiko razširjat med nesrečne Slovane, ki jih še žuli turški jarem, to misel sem veselo pozdravljaj že takrat, ko so se razgla-

¹⁾ Gospod župnik, kateremu so bila pred desetimi leti pisana ta pisma, zdaj že v Gospodu počiva. Dasiravno so bili nekateri odlomki iz njih že takrat priobčeni v domačih časnikih, ustreza njihov pisatelj vendar le želji, ki se mu je izrekla, da bi vsa ta pisma skupno priobčil. Popisuje se v njih marsikaj, kar se je pred desetimi leti godilo doma in po svetu, torej naj bodo za »Dom in Svet«.

Pis.

sili sklepi Berolinskega zbora Evropskih velesil. A da bi se tudi jaz osebno vdeleževal tega podjetja, ali da bi sploh kedaj nastopil aktivno vojaško službo, na to do sedaj nisem mislil, dasiravno sem že četrto leto vojaški kapelan v rezervi.

»A jaz do sedaj še nisem dobil nikakega poziva k vojakom«, opomnim prijaznemu gospodu N., ki me je bil iznenadil s tem poročilom. »Pismeni poziv bode še v vojaški pisarni. Prejmete ga gotovo v teku današnjega dne. Če pa utegnete precej odpraviti se od doma, greva lahko skupno poprašat v pisarno, in potem Vas spremim do gospoda vojaškega župnika.« Tako mi zatrjuje mladi gospod vojaški kapelan. Jaz hvaležno sprejemem ponudbo postrežljivega gospoda ter grem z njim. Gredeč mi pripoveduje, da je on tudi še le štirinajst dni v aktivni vojaški službi. Iz višjega duhovskega izobraževališča Avgustineja v Beču so ga poklicali k vojakom. Zdaj je že nekaj časa v Gradci, in od tod pojde kot duhovni oskrbnik vojne bólnice tudi on v Bosno.

V vojaški pisarni najdeva res ravno izgotovljen pismeni poziv, v katerem sem jaz imenovan duhovnim oskrbnikom vojne bólnice št. 16, ki se zbira v Ljubljani in je odmenjena za Bosno; v pozivu se mi ukazuje, da moram do dne 10. t. m. dospeti v Ljubljano. Kar nič se mi torej ni bilo obotavljati, ampak precej je bilo treba vse urediti za odhod.

Gospod N. me spremi še do gospoda vojaškega župnika, kateri me prav prijazno sprejme. Ukaže mi popoldne zopet priti, in tedaj me obširno poučuje, kako mi bode spisovati matrike, kako izdelovati mrtvaške liste, kako naj ravnam v bólnici z različnimi bolniki, kako naj občujem z zdravniki in drugimi častniki, pa tudi kako obleko naj si omislim, in kaj naj vse vzamem, česa pa naj ne jemljem seboj v Bosno. Pravijo, da je gospod župnik T. precej pedantičen, posebno kar se uradnega pisanja tiče, vendar jaz sem mu za dolgi pouk prav hvaležen; povedal mi je mnogo prav praktičnih stvari.

Drugi dan sem se poslovil na univerzi pri gospodih profesorjih, ki so mi s svojimi podpisi potrdili, da sem semester dovršil, kar so radi storili vsem dijakom, ki so bili klicani k vojakom.

Dne 10. t. m. sem prišel v Ljubljano. Kako dolgo bom tu, in kdaj odrinemo naprej, ter kam pojdemo, tega sedaj še ne vem. Včeraj zjutraj sem bil na kolodvoru. Naš domači polk baron Kuhn št. 17 je odhajal v Bosno. Mnogo občinstva iz Ljubljane ter mnogo sorodnikov in znancev odhajajočih vojakov iz vseh krajev dežele je spremljevalo vrle naše junake. Slišal se je tu jok, tam veselo vriskanje. Ko je pa godba zaigrala: »Naprej, zastava Slave!« je bilo navdušenje toliko in tako splošno, da so se zatopili vsi žalostni glasovi. — Kmalu nam je zginil izpred oči vlak, ki je odpeljal toliko domačih sinov na neznano bojno polje.

Danes sem bil v uniformi vojaškega duhovnika na Goričanih pri premilostnem knezoškofu Ivanu Zlatoustu. Nič se me niso prav razveselili, ker le želé, da bi hitro dovršil svoje studije na univerzi. Komaj sem jim dopovedal, da nisem sam vzrok, da so me poklicali k vojakom. Slednjič so se vendar le umirili rekoč, da vsa mobilizacija menda ne bo dolgo trajala, in da bom počitniško dōbo še-le jako koristno porabil, ako kaj novega poskusim. Sicer so pa premilostni knezoškof jako navdušeni za avstrijsko zasedanje Bosne in pravijo, da Avstrija s tem prevzema jako lepo nalogo na jugu. »Ko bi bil jaz mlad«, tako so slednjič rekli, »jako bi me veselilo iti tje doli.« S tem izrekom so pa tudi moje veselje zdatno pomnožili, tako, da sem zdaj prav navdušen za svoj novi poklic.

Pred odhodom iz Ljubljane bi še rad videl svoje domače in Vas, velečastni gospod župnik! Morda mi bo mogoče dobiti kratek odpust. Ako bi pa tudi ne mogel osebno priti do Vas, Vam hočem pa večkrat pisati, kako se mi bode godilo. Spominjajte se tudi Vi svojega Vas jako spoštuječega in

Vam hvaležnega

Ivana.

Kako izviren zlog, kako pristen naroden dijalog, kako izborni izrazi! Odgovarjal je tudi na sestavek »Potreba Slovencev gledé prirodnih ved« in kritikoval pohvalno Ciglerjev prvi národní roman »Sreča v nesreči« (nedovršeno). »Glasnik« je prinesel tudi njegove »Drobtinice iz slovenske slovnice« (l. 1859 in 1860) in »Gospodoma nasprotnikoma — Hicingerju in Cegnarju — o kritiki« (nedovršeno). Glasnik 1858. l. je objavil njegove klasične pesmi: »Umetnik« (alegorija), »V gozdu«, »Ubežni kralj« (balada) in dovršen prevod Državinove ode »Bog«.

»Vodnikov spominek« je prinesel osem njegovih pesmij (»Nemška cerkev«, »Dunajski vrt«, »Gréga«, »Bolezen«, »Žalosten pogovor«, »Slovó«, »Pri vodi« [Göthe], »Dve utvi«) in tri sonete. Pesem »Bolezen« je prinesel prvo leto »Ljublj. Zvon« z naslovom »Ropôtec«, vso popravljeno in predelano. Primerjaje ti dve pesmi razvidimo, kako je Levstik tudi mnogo pilil in likal, predno je kaj dal v déžel. In če se je katerikrat prenaglil, ni ga bilo sram izpovedati; dasi učen in izvezban, učil in vezbal se je še vedno. Tak primer iz njegovega književnega delovanja vidimo tudi v 11. letniku (1881) »Vrtčevem«, kjer je priobčil v 9. številki »Živopisec in Marija«. A 10. številka prinaša še jedenkrat to legendo, vso popravljeno, pomnoženo in prenašeno, z opomnjo: »gradivo se

mi je zdelo prelepo, da bi nedodelano hodilo v pesmi po svétu.« Urednik pa pristavlja: »Mi jo čitateljem podajemo tudi, kakoršna je zdaj, da bi se pokazalo, koliko razločka je med pesmijo, po pravilih skončano, ter med takšno, katera je v naglici le na pol zvršena.« — A to le mimogredé.

Leta 1860 je tudi objavil v »Blätter aus Krain« spis: »Deutsch-slovenisches Wörterbuch von Wolf.« Besprochen von F. L. in S.

Ko se je čutila po dani ustavi vedno bolj potreba slovenskega političnega časnika, jel je izdajati v Ljubljani znani rodoljub in pesnik Miroslav Vilhar politični časopis »Naprej« dvakrat na teden. A žalibog! da je ta list po neprijaznih političnih razmerah moral prenehati še isto leto (2. jan. do 29. sept.). Levstik je bil glavni urednik njegov. List se odlikuje po krepkih člankih in tudi po vzornem jeziku, kar političnim listom ni navada. Tako je prišlo iz njegovega peresa: krasna pesem »Na Prešernove smrti dan«, lepi in koreniti spisi: »Misli o sedanjih mednarodnih mejah« (M. P.), »Kaj se nekaterim zdi ravnopravnost«, »Odprto pismo« (N.) i. t. d.

Ko je bil tajnik »Matiče Slovenske«, spisal je za »Koledar Slovenske Matice« »Zgodovino Slovenske Matice« in »O delovanji začasnega odbora do I. občnega zbora.« (Konec prih.)

Pisma vojaškega kapelana.

II.

Iz Siska, dné 2. avgusta 1878.

Velečastni gospod župnik! V zadnjem pismu sem Vam obljubil, da Vam hočem večkrat poročati, kako se mi bode pri vojaki godilo.

Kako smo se v Ljubljani pripravljali na odhod, ne bom na dolgo popisoval, ker si sami lahko mislite. Tu so vojaki zdravstvenega oddelka preštevali in skla-

dali na vozove odeje in drugo posteljno pripravo za bolnike. Tam je načelnik vojne lekarne urejeval potrebna zdravila. Zdravniki so pregledovali različne priprave za ranjence. Tu sta bila med drugim velik nož in žaga; nekako pretreslo me je, ko zvem, da se bo to rabilo, ako bo treba komu odrezati roko,

ali nogo. Jaz sem prevzel in pregledal vojno kapelico, namreč prenesljiv altar, mašno opravo in kar je najpotrebnejšega za opravljanje duhovske službe; vse to je lepo zloženo v lično skrinjico.

Dne 18. julija je bilo vse pripravljeno za odhod. Popoludne smo se morali vsi zbrati na dvorišču Ljubljanske vojaške bolnice, kamor nas je prišel pregledat zapovedujoči general Sch. Bilo nas je blizo 100 glav, in sicer trinajst zdravnikov, trije lekarničarji, jeden duhovnik, štirje častniki in kakih osemdeset mož vojakov zdravstvenega oddelka. Kar smo bili namenjeni vzeti saboj, je bilo vse naloženo na kakih deset vozeh. Imeli smo povelje, naslednji dan odpotovati v Sisek in tamkaj pričakovati nadaljnih ukazov.

Dne 19. julija smo bili že zjutraj zgodaj na kolodvoru. Odhod je bil nekako melanholično tih. Niti godba nas ni spremljevala, niti sicer običajnega vriskanja odhajajočih vojakov ni bilo čuti. Ta tišina je jako ugajala mojemu tedanjemu dušnemu stanu. Mislil sem na resnobni namen vojne bolnice. Vsi zdravi in krepki so odhajali vojaki pred nami na bojno polje. Mi pa gremo za njimi s pripravami za bolne, za ranjene, za obnemogle. Gotovo je lep in ljudomil naš namen, a vendar — blagor mu, komur naše pomoči ne bo treba!

Še le, ko je železnični vlak zdrdral mimo Záloga in nas po prijetnem jutranjem hladu peljal dalje ob skalnatem Savskem bregu, je nastala večja živahnost v naši družbi. Jeli smo se razgovarjati ter ugibati, kdaj in kam nas pošljejo iz Siska zopet naprej, kje se bomo slednjič ustanovili, in kako se nam bode pač v Bosni godilo. Nekateri izmed starejših zdravnikov in častnikov so bili že večkrat v vojski; ti so nam pripovedovali svoje skušnje. Iz sosednih voz pa se je čulo petje naših vojakov. Na nekaterih postajah so pričakovali sorodniki, prijatelji in znanci enega ali drugega izmed nas, ki je tam kje v obližju doma. A dolgemu slovesu ni bilo časa, ker je vlak vselej hitro zdrčal dalje. Le na Zidanem mostu smo imeli malo daljši oddihljaj. Od tod proti Zagrebu je postajala vožnja vedno

bolj neprijetna, ker je solnce začelo jako vroče pripekati. V Zagrebu je stal vlak celo uro. Ker je mesto precej oddaljeno od kolodvora, je ostalo vse na kolodvoru, in vsak si je iskal tu kakega okrepčila. Meni pa hitro pride druga misel v glavo. Zagreba še nisem videl, kdo vé, bom-li kmalu zopet imel tako lepo priliko, da si ga vsaj površno ogledam? Jedno uro časa ni mnogo, a nekaj je vendar. Vsedem se torej na voz, kojih je mnogo čakalo na kolodvoru, ter rečem vozniku, naj me hitro pelje v mesto in v mestu nekoliko na okrog po najlepših ulicah in trgih, potem pa zopet nazaj. Prisede k meni jeden izmed tovarišev, vojaški zdravnik, ki tudi še ni videl Zagreba. Voznik nama zatrdi, da se vrnemo o pravem času ter hitro požene. Ko se peljemo v mestu mimo knjigotržnice, ustavim ga toliko, da si kupim slovnico hrvatsko-srbskega jezika, potem gremo hitro dalje, prevozimo poglavitne ulice in trge ter še dosti zgodaj pridirjamo zopet nazaj na kolodvor.

Vožnja iz Zagreba proti Sisku je precej enakolična. Veseli smo pozdravili Sisek, ko smo ga ugledali od daleč. Malo mestice je, a koliko važnih zgodovinskih spominov se vzbudi človeku pri tem imenu!

»Siskia stara slovi Andreja
junaškega moj'ga.«

Koseski.

S kolodvora se podamo naravnost v mestno hišo. Ker je bil naš prihod nanzanjen mestnemu načelnstvu, je bilo že vse urejeno gledé našega sprejema. Odkazali so nam prostor, kamor naj zapeljemo vozove s pripravo za bolnico, za nas pa so bila stanovanja oskrbljena večinoma v zasebnih hišah. Mene je sprejel v župnijo mestni župnik, velečastiti gospod K. Tukaj bivam zdaj že 14 dnij v prijetni družbi tega vrlega gospoda — vzornega duhovnika ter iskrenega hrvatskega rodoljuba — in njegovih dveh duhovnih pomočnikov. Gospod župnik je tako prijazen, da mi za nekoliko odškodnino daje tudi hrano, kar mi je posebno zaradi tega jako ljubo, ker se pri mizi hrvatsko razgovarjamo, tako, da sem se jezika že precej pri-

vadil. Tudi obiskujejo gospoda mestnega župnika pogostoma duhovni gospodje iz sosednih župnij, in tako imam priliko, spoznavati jih mnogo ter slišati marsikaj zanimivega o razmerah po deželi.

Posla v svojem poklicu imam do sedaj še prav malo. Tretjina naše bolnice se je ustanovila v tukajšnji mestni šoli, v kateri se je vsled tega sklenil pouk za dober teden dnij poprej, kot je sicer običajno; drugi dve tretjini bolnice pa pojmeta v Bosno, kadar nam dojde povelje. Pred nekaj dnevi so nam pripeljali po Savi in Kolpi nekoliko bolnih vojakov; te vsak dan enkrat ali dvakrat obiščem v bolnici. V nedeljo sem imel za naše vojake zdravstvenega oddelka sv. mašo s slovensko propovedjo; bilo je pričujočih tudi nekaj Hrvatov domačinov, ki so trdili, da so propoved dobro umeli.

O lepih popoldnevih se sprehajam v družbi katerega izmed tovarišev ali pa gospodov mestnih kapelanov po zanimivi okolici zgodovinsko imenitnega Siska. Nekoliko oddaljena od sedanjega mesta stoji ob izlivu Kolpe v Savo prav v kotu med obema rekama stara trdnjava, ob kateri se je bilo nekdanj mnogo bojev s krvoločnim Turkom, a sedaj je popolnoma mirovnega značaja. Ravno tisti dan, ko sem jo ogledoval, so na njenem

dvorišču s strojem žito mlatili. Onstran Kolpe se vidi na prijaznem griču kapelica Matere Božje; ob času turških bojev je bil navadno na tem mestu turški tabor. Sploh je vsa okolica polna spominov na tiste čase, o katerih tudi prosto ljudstvo vé pripovedovati mnogo resničnih dogodeb, še več pa menda izmišljenih bajk.

Hrvatje so jako navdušeni za avstrijsko zasedanje Bosne. Na večer onega dne, ko so prvi avstrijski vojaki prestopili turško mejo, je bil z drugimi hrvatskimi mesti vred tudi Sisek sijajno razsvetljen. Celó prav priproste hiše so imele napise polne navdušenja. Na pročelju župnijskega poslopja so se svetile Preradovićeve besede:

Zora puca,
Bit će dana!

Z današnjim pismom sem pri kraju. Ravno skleniti sem hotel, ko mi tovariš prinese novico, da je prišel ukaz, naj v nedeljo, 4. dne t. m. dve tretjini naše bolnice odrineta po Savi v Gradiško in od tod dalje v Banjoluko. Prihodnje pismo torej iz Bosne.

Z odličnim spoštovanjem in srčnim pozdravom se Vam priporoča

Vaš

Ivan.

Strupene rastline.

(Nadaljevanje.)

Volčini so vsi več ali manj strupene rastline, posebno prvi trije. O navadnem volčinu navaja Pecirka v svoji knjigi več milovanja vrednih dogodeb. Naj omenjam le dve. Dvoje otrok nekega učitelja, štirileten deček in dveletna deklica podila sta se neko jutro brez varuha po sosedovem vrtu, stegovala roke po raznih stvaréh in se tudi volčinovega ploda nekoliko nazobala. Prišedša domov prične se deček kremžiti ter stokati, da ga v ustih peče, v trebuhu grize in težavo

dela. Dajo mu piti mleka. Po zaužitem mleku izbljuje nekaj zdrobljenega, nekaj pa še celega volčinovega ploda. Deklica je tačas še veselo skakljala po sobi, dasi je, kakor je deček trdil, tudi ona jedla take jagode. Poklicani zdravnik dá obema pomoček za bljuvanje, vsled kojega izbruha deček še nekoliko volčinovega ploda s poprej popitim mlekom vred, deklica pa samo osem celih plodov. Pri vsem tem pa postaneta oba omotična in krčevito vijeta prste. Deklica je bila

Stuart« in osobito »Valenštajna«, kateremu ni para v slov. prevodni literaturi. Slovenske spise E. H. Coste je vse pilila in prenarajala roka Levstikova in še celó dr. J. Bleiweis se ni branil poka Levstikovega. Prav tako je pomagal Cigale-tu na Dunaju pri državnem zakoniku in v Erjavčevih zbirkah v letopisih »Matice Slov.« (1875—83): »Iz potne torbe« kar mrgoli vse polno opazk in razlag bistrornega jezikoslovca. Skoro bi bili pozabili Jurčičevega »Tugomerja«, kateremu je Levstik prilepil tako pristne staro-slovenske tipe in izraze. Tudi je pomagal, ko so delali napise ulic v Ljubljani in še pri mnogih drugih prilikah. Pri njem so se učili pisati lepega jezika Cegnar, Jurčič, Stritar, Levec, J. Cimperman, J. Tomšič, Malovrh, Žvab, J. Kržišnik itd. — — —

V ostalini njegovi je še precej nenatisnenega pesniškega in jezikoslovnega blaga.

In ako si pokličemo vse to v spomin, čudimo se njegovemu obsežnemu in vendar tako temeljitemu književnemu delovanju. Obilnost in korenitost morejo spajati le taki geniji izredne nadarjenosti in pridnosti, kakor je naš Levstik. In

da še jednoč ponovimo njegovo delovanje s kratkimi besedami, završimo nepopolni životopis z »Ljublj. Zvonom«: »Fran Levstik je bil mož izredne samostvarne pesniške nadarjenosti in žive domišljije, neupogljivega značaja in plemenitega srcá, ogromne učenosti in krepkega duhá, poln neusahljivega humorja in peréče satire, sebi in drugim oster sodnik in neizprósen kritik. Ustvaril je v pesništvu in pripovedni književnosti toliko nedosežnih umotvorov, da je z njimi, kakor tudi z jezikoslovnimi in kritičnimi spisi svojimi v mnogih ozirih preosnoval pesništvo, pesniško tehniko in pisavo našo.«

Končajmo ta pregled Levstikovega življenja in književnega delovanja s krasno pesniško prošnjo (v njegovi pesmi »Reši nas zlega«, Mladika str. 30.):

In kedár se nagne dan telesni,
Da rosíl nam čelo mrzel pot,
Srce stalo, gasnil blisk očesni,
Duh popuščal bode kočo zmot,
Puščal slast in strah življenja tega:
Takrat, Oče, Ti pri meni stoj;
Ti me brani, Ti me reši zlega;
Ti me v rajski dom pokliči svoj!

—h—

Pisma vojaškega kapelana.

III.

V Banjiluki, dné 9. avgusta 1878.

Velečastni gospod župnik! Ko ste minolo nedeljo, 4. dné t. m., na B. obhajali lepo cerkveno slovesnost, posvečevanje novega vélikega altarja, so tudi meni zopet in zopet uhajale misli v lepo Gorenjsko in še lepšo Vašo B. A strogo povelje se je glasilo ravno narobe: Naprej, še dalje proti jugu!

Ta dan sem še maševal v župnijski cerkvi v Sisku. — Ob dveh popoldne sta bili dve tretjini naše vojne bolnice zbrani na malem parniku, stoječem na počasno tekoči Kolpi. Tretjina tovarišev, ki smo je pustili v Sisku, spremila nas je do nabrežja. Vstopilo pa je z nami

okrog 50 lovcev, rezervistov, tudi namenjenih v Banjoluko. Imeli so povelje v Banjiluki pridružiti se svojemu oddelku, ki je bil že nekaj dnij poprej odšel v Bosno. Tako smo imeli na poti vsaj malo oboroženo spremstvo.

Na vsako stran našega parnika je bil privezan po jeden precej velik čoln, s senom obložen; razun tega pa so mu bili na zadnjem koncu prikleneni še trije na enak način skupaj zvezani čolni. Na teh so bili naši vozovi in različne druge vojaške potrebščine. Ko je parnik v tretjič zapiskal, ali boljše zatrobil s svojim neprijetnim, nizkim glasom, začelo

se je vse to počasi gibati po globoki Kolpi navzdol. Naši tovariši, na bregu stoječi, klicali so nam: »Srečen pot!« Tudi mnogo prebivalcev prijaznega Siska se je bilo prišlo od nas poslovit. Kmalu so nam zginili izpred očíj.

Parnik je zavozil iz Kolpe v Savo. In zdaj je šlo po tukaj že mogočni reki urno naprej. Kolpa je bila skoraj polna naših šestero, po tri in tri vsprej plavajočih ladij. Ko smo bili pa v sredi široke Save, je bilo ob obeh straneh prostora zadosti, tako, da smo se prav lahko ognili, kadar nas je srečal kak parnik. — Vožnja po Savi tu ni posebno zanimiva. Velike ovinke tvoreč se premika reka le bolj počasno po enakolični ravnini. Posamezne hiše in kočje se vidijo ob straneh. Večkrat pa zapirata vsak daljni razgled z vrhovjem zaraščena naspisa, ki od obeh stranij zaježujeta reko, da se ob deževnem vremenu ne razlije po polju.

Že se je jelo mračiti, ko se blizamo večjemu selu »Jesenovac«. »Tu bomo prenočili«, pravi parnikov poveljnik. Vsi smo bili pozorni na to, kako se bode ustavilo naših šest ladij, ne da bi zadnje tri neprijetno trčile ob prve, kar bi ne bilo brez nevarnosti. A to se je jako lepo zvršilo. Na mestu, kjer teče Sava posebno na široko, zavozil je parnik nekoliko v stran, potem pa smo se polagoma obrnili popolnoma okrog, tako, da je bil parnik zadaj. Tedaj pa so sidro spustili v vodo, in kmalu smo nepremakljivo stali vedno na istem mestu. Prenočevali smo na parniku, v kojega spodnjih oddelkih je bilo zadosti prostora. Še pozno v noč je bilo vse živahno tu doli. Slednjič smo vendar pozaspali. Ko se zjutraj prebudimo, ropotalo je že kolo parnega stroja, in stopivši na ladijin krov zvemo, da je Jesenovac že daleč za nami. Krasno jutro je bilo in vožnja jako prijetna po čistem in primerno hladnem zraku. Sava tukaj že dela mejo med Hrvatsko in Bosno. Ob jednajsti uri pred poludnem smo dospeli v Gradiško ter se izkrcali na hrvatski strani. Hrvatska Gradiška je malo mestice s precej močno trdnjavo. Na nasprotnem Savskem bregu je turška Gradiška ali Berbir.

Menili smo, da nam bo mogoče še isti dan prestopiti mejo ter iti dalje proti Banjiluki, kamor smo bili namenjeni. A ker ni bilo dobiti konj za naše vozove, morali smo ves dan ostati v Gradiški. Župan nas je hitro porazdelil po hišah. Jeden vojaških zdravnikov in jaz sva prišla k nekemu mesarju, kjer so naju s slovansko gostoljubnostjo sprejeli in si vse prizadejali, da bi nama dobro postregli. Tu sva našla tudi nekega redovnika Trapista, ki je bil ravno peš prikoral iz Marije-Zvezde pri Banjiluki. Pravil nama je, kako so Turki v Banjiluki prijazno sprejeli naše vojake, ki so pred nekaj dnevi prišli v mesto in pustivši v vojašnici malo posadko precej drugi dan odšli dalje proti Travniku. Vendar je nazadnje dostavil, da Turkom ni veliko upati.

Naslednji dan smo šli čez Savo in sicer še le ob dveh popoldne. Iz čolnov sestavljen most za silo veže Hrvatsko s turško Gradiško ali Berbirom. V Berbiru smo videli prve Turke. Nekateri so nas pozdravljali, sedeč pred svojimi hišami s čibukom v ustih; drugi so nam ponujali tabaka, iz prodajalnic ob poti kliče: »Kupite duhana!«

Iz Berbira v Banjoluko pelje široka cesta, menda ena najboljših v Bosni. Bila je zdaj tudi dosti lepa, ker je bila suha in vendar ne preveč prašna; menda jo je nedavno poprej oprala kaka ploha. Ob času daljšega deževanja mora biti pa jako blatna, ker se vidi, da je ne posipajo tako pogosto, kakor na Gorenjskem Vaše »bele cesté«.

Precejšna vrsta nas je bila, ko smo bili urejeni na cesti. Naprej je hodilo nekoliko spremljajočih nas lovcev; njim so sledili težki vozovi, obloženi s pripravami za bolnico; za njimi smo se vozili na navadnih hrvatskih koleseljnih častniki, po dva in dva na enem vozu; zadaj je šel zopet drugi oddelek lovcev; ob straneh pa so bolj prosto in brez posebnega reda korakali naši vojaki zdravstvenega oddelka; sem ter tje je tudi kateri nekoliko prisedel na ta ali oni voz.

Pot nas vodi po veliki ravnini, ki se razteza prav do Banjeluke. Tu se še le polagoma dvigujejo mali griči, od Banjeluke dalje je pa zemlja gorata. Polje

je videti rodovitno, a slabo obdelano. Ob cesti so pašniki, ali pa je zasajena turšica (koruza), ki je pa precej majhna in silno plevelna. Hiš je tu prav malo. Videli smo le posamezne, zeló siromašne. Tudi ljudij nismo mnogo srečevali.

Solnce je že zahajalo, a mi nismo še bili na pol pota do Banjeluke. Treba je bilo misliti na prenočevanje. Radi bi bili prišli do kake vasi ali vsaj do vode, ker smo bili zeló žejni, a Bošnjak, ki smo ga srečali, nam zatrjuje, da še daleč ni niti jednega, niti drugega. Ustavimo se kar na cesti in sklenemo tu sredi polja pričakovati družega jutra. Ravno smo bili došli nekega moža, ki je peljal v Banjoluko sodec piva. Dasiravno je bilo pivo zeló segreto, vendar nam ga je nastavil, in kmalu je bil sod prazen. Trudni vojaki poležejo po trati ob cesti; le nekoliko jih je moralo ostati čuječih na straži. Častnikom pa napravijo postrežljivi hrvatski vozniki na vozeh ležišča iz sena, ki ga kot jedino hrano svojim konjem mnogo vozijo saboj. Noč je bila popolnoma mirna. Zjutraj smo bili zgodaj pokoncu, in vozniki poženó. Okrog osme ure pridemo do tekoče vode »Vrbas«. Tudi nekaj hiš je ob cesti in med njimi »han« ali turška gostilna. Tu se nekoliko ustavimo. Vozniki napojé konje, mi pa v hanu dobimo črne kave. Kmalu odrinemo dalje. Okrog poludne pridemo v hrastov gozd. Senca pod košatimi drevesi je kaj vabljiva; tudi voda je tu. Do Banjeluke je še precej daleč. Naš načelnik jo je torej prav dobro pogodil veleč: »Tukaj bode eno uro počitka in obed za vojake!« A kaj naj obedujemo tu? — Vsak vojak ima ob vojskinem času za največjo silo saboj nekoliko mesa (Conservfleisch), dobro zaprtega v kositarjevi posodici in tako pripravljenega, da se more v sili uživati kar mrzlo, ako je pa mogoče posodico nekoliko časa pristaviti k ognju, potem je to prav okusna, »gulašu« podobna jed. Te svoje zaloge se sme sicer lotiti vojak le v najskrajnejši potrebi; a mi smo vedeli, da nam do Banjeluke ne bo več nikake sile, tam pa da je velika zaloga živeža za vojake. Zato je smel naš načelnik brez skrbi ukazati,

da se tu zaužije, kar je vsakdo imel saboj. Drv je bilo v gozdu zadosti, in kmalu je gorelo več ognjev, ob njih pa so stale odprte kositarjeve posodice, v katerih se je cvrlo meso. Verno so gledali vojaki vsak svoje, drug družega poprašujoč, kdaj bode dosti kuhano ali pečeno? Odločil je to kuhar, ki je to reč dobro razumel. — Tudi kruha za prigrizek smo imeli saboj in celó vina, kojega ob vojskinem času vojaki vsak dan nekoliko dobivajo. Ni brez poezije, obedovati tako — v bosanskem gozdu!

Po obedu še nekoliko poležimo v hladni senci, potem pa se okrepčani odpravimo dalje. Do zdaj je bila cesta popolnoma ravna, tu pa se začenjajo klanci; svet je nekoliko hribovit.

Okoli treh popoldne zagledamo pred saboj Banjoluko. Lep, skoraj bi rekel, krasen pogled! Po prostorni ravnini se razteza mesto daleč na okrog. Hiše niso nakopičene gosto druga poleg druge, ker je ločijo zeleni vrtovi, s košatim drevjem zasajeni. Vidi se mnogo džamij, izmed katerih se s svojim visokim, vitkim minaretom odlikuje posebno jedna, na nekoliko vzvišenem prostoru stoječa. Proti jugu zaokrožujejo mesto in vso ravnino gozdnati griči, katerim sledé vedno viši hribi; daleč v ozadju pa kipé proti nebu že precej visoke, vendar še gosto zaraščene, višnjekasto-zelene gore. Le proti severu, od koder prihajamo mi, je ravnina odprta. Zeleni pašniki, »banova loka« — od tod ime »Banjaluka« — nas še ločijo od mesta.

Naši bolnici voditelj, štabni zdravnik S. in poveljnik vojakom zdravstvenega oddelka, major Sch. odpeljeta se naprej v mesto, da poizvesta, kam naj zapeljemo svoje vozove, in je li že kaj pripravljenega prostora za bolnico. Ukažeta nam čakati na cesti, dokler se ne vrmeta. Kako poročilo sta nam prinesla, in kako so nas v Banjiluki sprejeli, o tem prihodnjič, da ne bo današnje pismo predolgo.

Če kdo vpraša kaj o meni, recite, da sem zdrav in se mi dobro godi. Na zdravje! Z odličnim spoštovanjem

Vaš

Ivan.

prav nasprotno. Hočemo-li namreč delati, kakor so Nemci in drugi kulturni narodi imajoči sedaj edinstven »občevalni jezik«, tedaj se ne »bi l res dal uvesti v govor«, nego bi se dal in se tudi mora uvesti *w*, če hočemo biti dosledni, kakor so drugi narodi v izreki svojega književnega jezika. Kajti slovstvene zgodovine raznih narodov nam pričajo, da njihov sedanji jezik ni samodelski, t. j. neorganska zmes raznih dijalektičnih izrek brez ozira na njih zgodovinsko pravico, glasoslovno bogastvo in prvenstvo v dotičnega naroda književnosti, nego vsak narod si je izbral izmed mnogih narečij to ali ono ter je povzdignil k časti književnega jezika. Jezik namreč, ki bodi svojina celemu narodu, obče dobro njegovo, mora biti osnovan na govoričarjih narodov. On mora biti kristalizacija — če se smem tako izraziti — vseh narečij. Narečja so splošnemu, vsem občemu jeziku to, kar sveži vrelci reki.

Kaj pa da narečje siromašno v glasoslovju in oblikoslovju ima se umakniti in prepuštili prvenstvo narečju bogatejšemu in razvitejšemu. Če pa ima tako narečje vrhu tega še za-se stare književne spomenike, ima tedaj še večjo veljavo, ume se samo ob sebi. Razven tega vpliva pri osnovanju slovstvenega jezika tudi zgodovina; kjer je namreč bilo središče političnega in narodovega življenja, tam se je tudi izcimil književni jezik, in sicer mu je dotično narečje bila podlaga. Takemu narečju imajo se potem podložiti v pisavi in soseb v govoru po večjem vsa druga narečja. Kajti brez podložitosti ni možno edinstvo, kakor v materialnem, tako tudi ne v duševnem organizmu, ali da govorim z g. V. S. »Višjim smotrom se morajo umakniti manj važni, splošnemu jeziku pa se morajo ukloniti svojstva posameznih narečij. Tako postane jezik vsakemu umljiv.«

(Nadaljevanje prih.)

Pisma vojaškega kapelana.

IV.

V Banjiluki, dné 12. avgusta 1878.

Velečastni gospod župnik! Dolgo časa smo čakali pred Banjoluko, predno sta se vrnila naš štabni zdravnik in naš major, ki sta se, kakor sem Vam zadnjič pisal, pred nami peljala v mesto, naročivša nam, naj ne hodimo dalje, ampak na cesti, kjer smo obstali, pričakujemo daljnih povelj. Domišljevali smo si, da bo v mestu že vse pripravljeno za bolnico, in da bodo nam tako točno, kakor poprej v Sisku ali v Gradiški, odkazali stanovanja. A kako smo bili presenečeni, ko se naša načelnika slednjič vrneti s poročilom, da še prav nič ni oskrbljeno za bolnico, dalje, da nihče brez orožja ali oboroženega spremstva ne sme v mesto, in da moramo s svojimi vozovi in vsemi pripravami za bolnico ostati zunaj mesta na polju pred vojašnico,

ki stoji ob vodi Vrbas, pol ure oddaljena od mesta. To naznanilo se je glasilo toliko manj prijetno, ker se je med tem časom, ko smo stali na cesti, pooblačilo poprej jasno nebo, in je začel dež kapati. Toda nič nam ni bilo preišljevat. Zavili smo proti zaznamovani vojašnici: pot nam je kazal vojak, ki sta ga bila v ta namen štabni zdravnik in major iz mesta vzela seboj.

Pred vojašnico se daleč na okrog razprostira vojaški tabor. Veliko število šotorov je razpetih po pašniku. Tu stoji gruča vojakov okrog ognja, ki pa hoče ugasniti vsled padajočega dežja; tam je velika zaloga sena, ovsu in moke, z leseno streho za silo pokrita. Precej zraven je mesnica; vojaki ravno iz kože devljejo ogrskega vola, kakoršnih se ob bregu

Vrbasa pase precejšna čreda. Bošnjaki — so li mohamedani ali kristijani, ne vem — hodijo v širokih hlačah in z rudečimi »fezi« pokriti med šotori okrog, prodajajoč vojakom rakijo (žganje) in turški tabak. V kolibi poleg pota sedi pri kupu žerjavice s podkrižanima nogama menda pravi pravcati Turek, črno kavo točeč nekaterim častnikom, sedečim na klopici poleg njega in pušečim iz čibukov. »Vidite bosansko kavarno!« — opozori me tovariš, s katerim sva se vozila skupaj na enem vozu.

Naš prihod v tabor ni nikogar vznemirjal, niti posebne pozornosti vzbujal, ker so dan za dnevom prihajali različni vojaški oddelki, ali zopet odhajali dalje.

Po zelo slabi poti pripeljemo se slednjič do vojašnice. Ta je precej veliko, na štirikot zidano poslopje z dvoriščem v sredi. Za naše vozove s pripravami za bolnico je bilo prostora na dvorišču. Drugi vozovi so se obrnili kar pred vojašnico, in po nekolikem oddihu so se Hrvatje, ki so nas pripeljali, še isti večer napotili nazaj proti domu.

V vojašnici je bilo vse polno. K sreči smo dobili še tri šotore, ki so nam je vojaki postavili na polju, da nas je vsaj nekaj moglo prenočiti pod streho. Mnogo vojakov je prenočevalo pod milim nebom. Na večer je postalo jako živahno v taboru. Dež je ponehal; zvezde so se začele kazati na nebu. Vojaki so na mnogih krajih veselo kurili, tako da je bil ves tabor razsvetljen. Tu so sušili in snažili obleko, tam so prepevali ali uganjali razne burke. Mi smo se sešli in polagoma seznanili s častniki. Izvedeli smo tudi, koliko vojakov je tu pri Banjiluki, namreč ves peš-polk Weber, nekaj ulancev in nekoliko tovornikov za prenašanje hrane. — Ko je odtrobil vojak uro počitka, je postalo v taboru bolj tiho; slišali so se le od časa do časa klici mnogoštevilnih straž, ki so bile razpostavljene na vse strani. Tudi mi smo šli kmalu počivat v svoje šotore, v katere so nam bili vojaki nanесли sena, ker slame ni bilo dobiti.

Drugo jutro dobimo sledeče povelje: Vojna bolnica št. 16, koje prva tretjina je ostala v Sisku, dve tretjini pa ste prišli v Banjoluko, naj se še dalje razdeli

tako, da druga tretjina nemudoma odide v Travnik, tretja pa naj ostane v Banjiluki in naj se ustanovi v sedanji mestni turški bolnici, ki se bode danes izpraznila.

Naša bolnica je bila že v začetku tako sestavljena, da se je lahko razdelila na tri dele. Samo mene — duhovnika niso mogli deliti, ker sem sam za vso bolnico. Določilo se je, naj ostanem v sredi, torej tukaj v Banjiluki. Matrike pišem za vso bolnico, bolnike pa previdejujejo v Sisku mestni duhovniki, v Travniku pa jih bodo oo. Frančiškani.

Prekladanje in razločevanje mnogovrstnih priprav za bolnico je dalo mnogo dela. Jaz pri tem nisem imel opravka, zato sem sklenil iti v mesto pogledat. Hotel sem najprej obiskati oo. Frančiškane in usmiljene sestre. Vzel sem sabo svojega streznika, a moral je iti z nama tudi oborožen vojak, ker je častnikom prepovedano brez oboroženega spremstva hoditi po mestu. V mestu poprašujem, kje stanujejo Frančiškani, in pokažejo mi z visokim plotom ograjen vrt, v katerem stoji precej velika in čedna hiša. Vstopimo na vrt, in pri vratih ukazem čakati spremljevalcema. Nikogar ni bilo videti pred hišo; v veži pa mi pride naproti velik mož v širokih hlačah, z rudečim fezom in mogočnimi brkami. Zdel se mi je pravi Turek. Povem, kdo da sem, ter ga vprašam, stanujejo li v tej hiši oo. Frančiškani? On pa mi pokaže po stopnicah rekoč: »Stopite gori!« — in pelje me v prvo nadstropje. Jaz sem se nekoliko oziral okrog sebe, in skoro mi je bilo žal, da nisem sabo vzel vojaka s puško in bajonetom. Ko prideva v prvo nadstropje, še jedenkrat odločno pravim: »Prosim, jaz bi rad govoril z oo. Frančiškani!« »Jaz sem frančiškanski župnik«, opomni mi na to prijazno moj spremljevalec ter mi odpre sobo. »Oblačimo se tu Frančiškani popolnoma kakor Turki«, razlaga mi nadalje, ko vidi, da ogledujem njegovo opravo. »Le pri službi božji nosimo svojo redovniško obleko. Sicer so nas pa do sedaj okoliščine silile, da po zunanje nič ne kažemo, kdo in kaj da smo. Tako se ognemo marsikakemu zasramovanju pa tudi mnogim nevarnostim.« — Gospod

župnik mi postreže potem s črno kavo in finim turškim duhanom, kar je tukaj običajno. Razkaže mi svoje stanovanje. V eni sobi je altar. Tukaj Frančiškani ob delavnikih mašujejo; ob nedeljah in praznikih je pa sv. maša na pokopališču pod milim nebom. Katoliške cerkve ni v Banjiluki. Bila je, pa so jo pred dvema letoma Turki požgali. — Prosil sem ob tej priliki dovoljenja, da bi smel hoditi semkaj maševat, dokler mi ne bo mogoče v bolnici postaviti svojega altarja. — Razven župnika je tukaj le še jeden pater, prvemu duhovni pomočnik, katerega sem tudi obiskal. Katoliška župnija v Banjiluki šteje okrog 2000 duš, kojih pa mnogo prebiva tudi v okolici, deloma v precejšnji daljavi. Vse mesto ima kakih 14.000 prebivalcev. Največ je mohamedanov, potem nezedinjenih Grkov; nekoliko je tudi judov.

Od oo. Frančiškanov sem šel k usmiljenim sestram (milosrdnicam), ki bivajo v isti ulici; le ena hiša je med njimi in Frančiškani. Pri sestrah se mi je zdelo vse nekako domače. One nosijo tudi tukaj svojo navadno redovniško obleko. Štiri sestre so tu, prednica s. G. J. je rojena Kranjica. Pravijo, da so tudi ob času največjih nerednostij in nemirov v svoji redovniški obleki prosto hodile po mestu, a da se jim ni nikdar nič žalega zgodilo. Imajo tu malo hišico, v kateri stanujejo, zraven pa šolo in precej velik

vrt. Šola je zdaj prazna, ker imajo počitnice. Ponudile so mi jo za stanovanje, ako hočem priti k njim. Te ponudbe se hočem tudi poprijeti, kakor hitro se tu nekoliko udomačim, in bo dovoljeno brez spremstva hoditi po mestu.

Ta dan nisem mesta veliko ogledoval, ampak od usmiljenih sester sem hitel nazaj v vojaški tabor. Tu smo opoludne obedovali v svojih šotorih, kar so nam bili skuhali vojaki. Po obedu so se ločili od nas tovariši, ki so odhajali v Travnik. Mi pa smo šli gledat bolnico, ki so jo bili Turki že popolnoma izpraznili. Naši vojaki so jo še to popoldne osnažili, in precej drugi dan smo se preselili vanjo. Eno sobo sem si jaz izprosil za kapelico. Dal sem jo pobeliti, vojaki pa so mi okna in tla lepo pomili, tako, da je zdaj prav snažna. Včeraj sem postavil altar in danes sem že prvič maševal na njem.

Tudi prve ranjence so nam danes pripeljali. Tri sobe imamo sedaj napolnjene z bolniki. Kakor kaže, ne bo se izteklo zasedanje Bosne tako mirno in brez prelivanja krvi, kot se je mislilo v začetku. Videli bomo, kaj nam prinese bližnja prihodnjost.

Bodite mi presrečno pozdravljeni in spominjajte se svojega jako

Vas spoštujočega

Ivana.

Lepota in nравnost.

Ko sem ustanavljal ta list, bilo mi je med drugimi predmeti posebno pri srcu lepoznanstvo ali estetika. Želel sem tej stroki odločiti častno mesto v tem listu, ne pa samo zato, ker je ta list deloma leposloven, ampak največ zato, ker se je prav ta znanost pri nas zelo zane-marjala, kakor druge modroslovne vede, in vendar je prav v tej znanosti treba imeti trdnih načel in jasnih razlogov. Ničesa ne sovražim bolj, kakor slepo dirjanje po neznani poti in strastno po-

tegovanje in delovanje za kako dvomljivo stvar. „Clara pacta, boni amici!“, to velja tudi tukaj. Umeti je treba jasno in dobro spoznati, kaj v resnici hočemo, po katerih pravilih se moramo ravnati, potem bomo hodili varno, in gotovo tudi kaj dosegli.

Take jasnosti potrebujemo tudi v estetiki ali v lepoznanstvu, kakor v drugih znanstvih. Skušnja uči, da se v drugih vedah navadno ne upajo neizurjeni in nepoučeni soditi o stvareh, ki spadajo

Pisma vojaškega kapelana.

V.

V Banjiluki, dné 19. avgusta 1878.

Velečastni gospod župnik! Prav je imel oni Trapist, kojega sem videl v Gradiški, in ki je rekel, da Turkom ni veliko upati, dasiravno so prijazno sprejeli naše vojake ob prvem prihodu v Banjoluko. Tudi ko smo mi prišli sem doli, je bilo tu še popolnoma mirno. Turki so bili navidezno prijazni, a zdelo se mi je že precej prve dni, da nas opazujejo tako nekako z dvoumnimi obrazi, kakor da bi si mislili: Radi bi vas, a za enkrat se še ne upamo; le čakajte, pride še čas! Tako je menda sodil tudi tukajšnji general S.^{Amiel}; zato je prepovedal posameznim vojakom brez orožja hoditi po mestu. Kmalu so začele prihajati tudi različne vesti, da se zbirajo Turki v tem ali onem gozdu, da po tem ali onem potu dobivajo streljiva, da ta in ta dan nameravajo napasti posadko v Banjiluki itd. Ker se ljudstvo naravnost do vojakov ni prav upalo, prinašali so krščanski kmetje taka in enaka poročila zlasti oo. Trapistom, znani prijor o. Fran pa jih je sporočal naravnost generalu. Vsak dan, včasih tudi po dvakrat, je prijezdnil na svojem belem šarcu gologlav v mesto ali v vojašnico. Nekateri šalo ljubeči častniki so mu dali ime: Peter Amienski. General je vedno razpošiljal vojaške oddelke v različne kot sumljive zaznamovane kraje. Marsikaka govornica se sicer ni potrdila, vendar je toliko postalo jasno, da nismo popolnoma varni. Ker topničarjev ni bilo nič v Banjiluki, pozove general dné 13. t. m. iz Gradiške pol poljske baterije. Pričakovali smo jo v Banjoluko na večer slednjega dné. 14. dan avgusta bi bil kmalu postal osedepoln za nas in potem tudi za vso avstrijsko vojno v Bosni.

Okrog sedmih zjutraj pošlje general stotnijo vojakov iz vojašnice v malo trdnjavico v mesto. Pot iz vojašnice v trdnjavo pelje ravno mimo naše bolnice, stoječe nekako ob oglu mesta. Naši zdravniki so preobezovali ranjence, ki smo jih imeli v bolnici. Kar zaslišimo zunaj

strel. Kaj je to? Hitimo k oknu, in glej! eden izmed vojakov one stotnije je padel in obležal na cesti ravno pred bolnišnico. Na vrtu onstran ceste je bilo kakih dvajset Turčinov, ki so skozi špranje lesenega plotu merili in streljali na naše. Naši hitro priskočijo bližje: kakor bi mignil, prederejo plot: kar hrstele so suhe in trhle deske. Še nekaj strellov, in Turki beže in se poskrijejo, da ne vidimo nobenega več. Padlega vojaka hitro spravimo v bolnico. Bil je še živ, a v nezavesti. Jaz sem ga mazilil s svetim oljem, precej potem je umrl. Med tem časom se je zunaj neprenehoma razlegala trobenta, kličeč vojake v orožje. Kmalu so prihiteli naši za boj pripravljeni iz vojašnice in iz tabora, od nasprotne strani pa so se s krikom in vikom Turki bližali mestu peš in na konjih, vedno več se jih je prikazovalo, kakor bi bili lezli iz tal. Ravno pred našo hišo vname se boj. Pokalo in kadilo se je, da je bilo groza. Od obeh strani žvižgale so kroglice mimo bolnice, tako, da ni bilo varno stati pri oknih. V bolnici smo imeli za stražo deset oboženih vojakov. Neposredno pod našimi okni je bilo vse polno Turkov. Njihov poveljnik je na konju sedéč kričal nad njimi in dajal ukaze. »Ču ga púcati«, pravi poveljnik naše straže in hoče skozi okno pomeriti nanj. Bilo je res jako vabljivo, a bolnici voditelj mu vendar še ob pravem času zabrani. Na bolnici je namreč razobešena bela zastava z rudečim križem v znamenje, da se mi ne bojujemo. Dokler torej nas neposredno nihče ne napada, tudi mi iz bolnice nikakor ne smemo streljati. Zaklenili smo torej hišina vrata, in vojaki so ja še z drvi založili, potem smo pa mirno gledali, kaj se zunaj godi. Pokalo je neprenehoma tako hitro, kakor bi na dveh podéh mlatili. Okrog desete ure smo videli samo Turke okrog in okrog bolnice. Naši so se bili pomaknili nazaj; branili so le še vojašnico in tabor okrog

nje. Tam so bile velike zaloge živeža, in tega bi se bili Turki radi polastili. Že smo mislili, da se nam bode slabo godilo. To smo vedeli, da, če Turki zmagajo, tudi z nami v bolnici ne bodo lepo ravnali.

Popolnoma nepričakovano zagromi okrog najmanj ure na enkrat strel iz topa in kmalu zopet in zopet. Iz Gradiške je došlo one pol poljske baterije, ki smo jo pričakovali še le na večer. Njen poveljnik, poročnik R., je slutil nevarnost in se na vso moč podvival. Dospelši pred Banjoluko je hitro sprevidel ves položaj ter začel streljati iz svojih štirih topov. Ta je bil naš rešitelj. A nas v bolnici je spravil neprostovoljno v novo veliko nevarnost. Ker je bilo največ Turkov ravno okrog bolnice, streljal je naravnost med nje, ne meneč se dosti za to, ako tudi kako hišo poškoduje. Za bolnico ni vedel. In tako so prav pred našo hišo padale bombe na tla in se razletovale. Turke je to res kmalu razpršilo; začeli so se umikati. A da je streljanje tudi za nas nevarno, to smo kmalu razvideli, in — tresk! — zahršči res na enkrat nad nami, in vsa hiša se pretrese. Bomba je padla na streho, jo prodrla, v stropu pa obtičala; na našo srečo se ni razletela. Dobro, da so začeli zdaj Turki bežati, in bombe niso padale več v našo bližino.

Kmalu popoldne je bila boja konec. Turki so se razkropili na vse strani. Daleč jim naši niso mogli slediti, ker jih je premalo, in bi ne bilo varno, ako bi se preveč razkropili. Posamezni streli so se slišali še vse popoldne zdaj v mestu, zdaj v obližju mesta.

Naših je padlo jedenintrideset, ranjenih je bilo blizo sto. Jaz sem se hujšega bal, ker je boj dolgo trajal. Pozneje sem videl, da so imeli vojašnico in tabor braneči prav ugoden položaj. Svet se tam okrog in okrog za kaka dva metra znižuje; ob tistem robu leže so naši streljali, turške kroglice pa so večji del nad njihovimi glavami žvižgale mimo in so le malo zadele. Koliko je bilo Turkov mrtvih ali ranjenih, tega ne vem, ker so vse sproti pobrali in na konjih odnesli.

V bolnico smo dobili le malo ranjencev; večino njih so odnesli v vojašnico zunaj

mesta. Jaz bi bil rad prišel do njih, a reklo se mi je, naj ostanem v bolnici.

Na večer je bil mir, le psi so grozovito lajali in tulili. Teh je tukaj silno veliko. Na pol divji, brez gospodarjev, se klatijo po mestu. Nevarni niso, ker se človeka bojé in bežé pred njim.

Pričakovali smo za gotovo, da nas po noči Turki zopet napadejo. Zato v bolnici skoraj nihče ni mislil na počitek. Mnogi so stali pri odprtih oknih in poslušali, od katere strani se bode kaj slišalo. Jeden naših vojakov pa nekako sramožljivo pride do mene ter mi pové na uho, da bi rad spoved opravil. Greva torej v kapelico. Za prvim pride še drugi in tretji itd., tako, da sem precej dolgo imel opraviti ž njimi. Nekaj bolnikov sem spovedal že prej. Drugi dan je bil praznik Marijinega Vnebovzetja. Povem vojakom, da bom zgodaj maševal, in da naj se dotični pripravijo za sveto obhajilo. Potem pa se vležem spat — misleč, ako bo res kaka nevarnost, bodo me že drugi poklicali. Zjutraj sem res že ob štirih maševal ter med sv. mašo obhajal zdrave vojake, po maši pa bolnike. Potem pa se napotim — nikogar vprašajoč, ali smem, ali ne smem — v vojašnico zunaj mesta, do katere je pol ure hodá. Sveto olje in štolo sem vzel saboj, spremljal me je moj strežnik. Vse je bilo tiho, ko stopava po včerajšnjem bojnem polju, le tropa vranov je glasno kričala nad nama. Nekoliko mrtvih je še ležalo na trati; hitela sva urno mimo njih.

V vojašnici je bilo vse polno ranjencev. Imel sem torej dosti opravka. Zdravnik mi radovoljno pokaže nekatere, ki so bili najbolj nevarni, da sem je precej previdel. Potem sem šel po vrsti od bolnika do bolnika, z vsakim nekoliko govoril, nekatere tudi spovedal.

O poludne se vrnem v našo bolnico v mestu. Na polju so nekateri vojaki kopali veliko jamo, drugi so mrtve znašali na tisto mesto. Rečem jim, naj me pokličejo, kadar bo jama gotova, da jo pridem blagoslovit.

Popoldne me pridejo klicat, naj grem pokopavat. Šestnajst mrličev je ležalo na mestu. Vojaki so je družega poleg družega polagali v jamo. Jaz čakam, da

bi nad vsemi skupaj obmolil navadne pogrebne molitve. Kar čujemo v mestu strel, — še jeden in zopet jeden; kmalu je začelo pokati pošteno. Vojaki, ki so imeli z mrtvimi opraviti, nekaj časa poslušajo, potem pa — tebi nič, meni nič — popusté mrličé, pograbiyo svoje lopate in hité v tabor po orožje. Jaz se hočem s svojim strežnikom vrniti v mesto, a nama naproti pritekó mnogi meščani, češ, Turki so zopet tu. Bežali so v vojaški tabor; tudi midva s strežnikom se jim pridruživa, ker v mesto zdaj ni kazalo hoditi. Vedno je še pokalo za našim hrbtom, a Turkov nismo videli nič, pa tudi ni bilo časa, veliko ozirati se nazaj. V taboru je bilo hitro vse po koncu, vse v orožju. Vojaki so hiteli v mesto.

Stvar se je kmalu pojasnila. Turki nas niso vnovič napadli, ampak le v neki hiši v mestu jih je bilo mnogo zbranih. Naši vojaki so imeli povelje, preiskati vse hiše, in kdor je imel kaj orožja, moral je je oddati. V to hišo pa jih Turki niso pustili. A ko ni šlo z lepa, moralo je iti z grda. Vojaki so s silo vdrli v hišo. Turki so streljali nanje, oni pa na Turke, dokler jih niso užugali. Potem je bil zopet mir.

Zdaj smo mirno dokončali oni žalostni pogreb, ki ga je ta dogodek tako nenadoma preprečil. Isti dan smo pokopali še na drugih krajih po nekoliko vojakov.

Današnje pismo se mi je že precej raztegnilo. Vendar naj, prečastiti gospod župnik, k sklepu dostavim še nekoliko besedij bolj veselega značaja.

Včeraj smo praznovali rojstveni dan Nj. Veličanstva našega presvitlega cesarja Frana Josipa I. tako veličastno in ginljivo, da mi ta dan gotovo ne zgine nikdar iz spomina. Že v zgodnjem jutru je vesela godba po mestu naznanjala slovesni dan. Vojaška godba v Banjiluki in po takih dogodkih! — že to na človeka vse drugače vpliva, kakor v kakem mestu, kjer je to kaj čisto navadnega. Na polju smo postavili šotor za sv. mašo ravno tam, kjer je bil pred štirimi dnevi boj najhujši. V dolgih vrstah so stali vojaki pred šotorom, vsi, kolikor jih ni bilo neobhodno potrebnih na stražah in

pri bolnikih. Generalu so usmiljene sestre pripravile lepo pregrnen klečalnik. Prišle so tudi one k sveti maši, kakor tudi oo. Frančiškani, nekaj Trapistov in prav mnogo ljudstva. Prijor Trapistov, znani o. Fran se je ponudil, da bi on maševal, kar je general rad dovolil. Jaz sem mu stregel pri sv. maši. Ginljivo je bilo videti, ko je po povzdigovanju prišel mašnik s presv. Rešnjim Telesom iz šotora ter je blagoslovil vojake in zbrano ljudstvo. V taboru pa so pokali topovi, ki so nam pred nekaj dnevi prinesli rešitev.

Po končani službi božji zasede general konja ter najprej pohvali vojake, ki so se v boju skazali vrle junake, potem pa nagovori zbrano ljudstvo rekoč, da presvitli cesar Fran Josip, v kojega poslanstvu smo prišli v deželo, ljubi bosanski narod in hoče le mir in red vstanoviti v deželi. »Vaš blagor«, pravi, »in vaša sreča je našemu gospodarju pri srcu, zagotoviti vam hoče varnost življenja in premoženja, pravici hoče pomagati do zmage. Vsakega pa, ki bi se ustavljal velikodušnim nameram njegovega očetovskega srca, bode zadela njegova močna roka.«

»Bog živi cara Frana Josipa!« odmevalo je po teh besedah izmed bosanskega naroda. Vojaška godba je zaigrala cesarsko pesem, iz tabora pa se je zopet čulo gromenje topov. S tem je bila dopoldanja slavnost končana. Opoludne je general v vojašnici priredil obed, h kateremu je povabil razun višjih častnikov tudi najvišje dosedanje turške uradnike in duhovščino katoliško in pravoslavno. Med navdušenimi napitnicami naj omenjam francoskega govora, Mute-Šerifa, najvišjega turškega uradnika v Banjiluki, ki je povdarjal svojo udanost presvitlemu caru Franu Josipu ter zatrjeval, da turška vlada ne odobrava upora, ki se je pokazal zoper avstrijsko zasedanje Bosne in Hercegovine.

Veliko navdušenje je bilo v taboru na večer. Vojaki so dobili vina in nekaj jedil za priboljšek. Pred vojašnico smo razsvetlili nalašč za to priliko naročeno cesarjevo podobo. Vojaška godba je svirala pred podobo, naroda pa se je zbralo iz Banjeluke in okolice velika množica,

in vse je navdušeno klicalo: »Živel car Fran Josip I.«

Tako se nam vrsté tukaj žalostni in veseli dogodki, dnevi resni in dnevi slovesni.

Z odličnim spoštovanjem in srčnim pozdravom se Vam priporoča

Vaš

Ivan.

Lepota in nравnost.

(Nadaljevanje.)

To vprašanje nikakor ni lahko; pa kakor povsodi, tako bomo tudi tukaj najbolje shajali s pravilom: qui bene distinguit, bene docet, t. j. kdor prav razločuje, tudi prav poučuje, prav umeva in razklada. Torej razločevati je treba prav, spoznavati, kam spada to, kam drugo; vsako stvar, pa tudi vsako besedo, davati na pravi prostor.

Pa še predno dalje razkladam, naj povem, čemu da nam bode koristilo to prevdarjanje. Povedal bom naravnost: Mnogi trdijo, da se v umetnosti ni treba nič ozirati na to, je-li predmet nравno dober, dovoljen in pošten, ali ne; da je le lep, pa je dovolj. Lepota je sama sebi namen in sama sebi zadostuje. Tako n. pr. je treba slikarju samo na to paziti, da izbere mikaven in pomenljiv predmet, da ga z barvami v lepih oblikah predočuje, to je dovolj. Je-li dejanje ali prizor v soglasju z nравnimi zakoni, ali ne, to je za umetnika deveta briga. Seveda drugi učijo pa drugače in pravijo, da je na nравnost treba najprej paziti, in da ne more biti predmet lep, ako ni po nравi dober. Kaj je resnično?

Trojen odgovor si lahko mislimo: Kak predmet utegne biti sicer lep, toda nikakor ne nравen, ali pa: predmet, ki ni po nравnih zakonih, tudi ni lep. Poleg teh dveh možnih odgovorov se utegne pač tudi dokazati, da more kak lep predmet le deloma biti nравno slab. Bodisi, da dobimo jeden ali drugi odgovor, vsekako je to, kar je nравno slabo, nedovoljeno. Naj bi torej tudi kak slab predmet bil v istini lep, nič ne dene: nikakor ni dovoljen, lepota mu ne daje pravice biti. Pa vse to mo-

ramo razkazati, mora se nam samo po sebi razjasniti.

Da spoznamo, v kaki razmeri sta lepota in nравnost, moramo vedeti, kaj je prva, kaj je druga. Kaj je lepota? Kaj je lepo?

Najprej je gotovo, da nam lepe stvari ugajajo, ali so nam všeč. Ako bi ne bile všeč, ne bi jih imenovali lepih. Pa to še ni dosti. Dobra jed nam tudi ugaja, in vendar ni zaradi tega tudi lepa. Znano je dovolj, da imenujemo le tisto lepo, kar vidimo ali slišimo. Zato smemo lepo imenovati tisto, kar ugaja našim očem, ali našemu sluhu — ali bolje: takrat, ko tisto gledamo ali poslušamo, — kajti ne smemo se ozirati na same oči kot telesno čutilo, ampak oziramo se na delovanje našega duha, ko gledajo oči lep predmet ali poslušamo lepe glasove.

Seveda mnogo nismo s tem razložili. Kajti, da nam lepo ugaja, znano je vsakemu, in morebiti bi nam kdo besedo »ugajati« tako razlagal: ugaja nam to, kar je lepo. Zato moramo globlje seči in zvedeti, od kod neki prihaja to, da je kaka reč lepa, ali zakaj in kdaj je lepa? Prevdarimo malo! Stol n. pr. je lep, kadar vidimo na njem v resnici vse dele in vse oblike take, kakoršne mora imeti pravi in popolni stol. Ko bi posamezni deli ne bili med seboj v pravih razmerah, ali ko bi kakega dela manjkalo, stol bi ne bil lep. Ali, ko bi kdo napravil orodje na kak poseben način, da bi se le težko na njem sedelo, ne vem, ali bi je mogli imenovati lep stol. Prav isto velja tudi o drugih stvareh. Zato smemo reči, da je tista reč lepa, ki je v resnici to, kar mora biti. Stol mora biti res stol, miza res miza, jezero res jezero, da mu mo-

v sredini pred soglasnico namesto domačega slovenskega in tudi slovanskega ¹⁾ *w*, v našem književnem, omikanem govoru. Vendar ne bi govoril resnice, če bi mislil: mahoma bode vsak naravnost pritegnil mojim besedam. Ljubše mi je celó, — če mi kdo, proučevaje zgodovinski razvoj našega jezika, moje dokazovanje — ovrže s tehtnejšimi, močnejšimi in boljšimi jezikoslovnimi dokazi, kakor da jo sprejme brez prepričanja. Jezikoslovje ne pozna nezmotljivosti. Če sem se zmotil in sem na krivem potu, navrnite me na pravi. S tem mi bode vsak ustregel. Ustreženo še bode pa tudi mnogim drugim, ki se tudi radi kaj učijo.

Kaj zeló potrebno je pravorečje govornikom. Kajti njihova prva skrb je, svoje misli z lahka in nespotakljivo pripovedovati v jeziku znanem poslušalcem. Kako mučno in sitno je pa, če ustavlja ali celó bega poslušatelje z okornostjo v izreki in z nenavadnim izgovorom!

besedij sploh nikoli slišal ni in tudi ne vé, kaj pomenijo! Na moje daljne vprašanje, so ti li znane besede: kowk, kowcati, vowga, mi odgovori: Te so pa tudi pri nas v navadi, samo da se prva izgovarja »kowk in kük«! Kaj porečete nato »elovci«? O tem bi se dalo še marsikaj povedati, izrečno o *l*-u na koncu »rekel, dal« itd.; toda za zdaj to!

¹⁾ Slovaščina pozna *w*, kakor beloruščina in ruščina *w*. O poslednji piše Miklosich (Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen II. B. 443.) . . . 2) die silbe schliessendes *l* lautet wie das englische *w*: chodył, pysał . . . wie chodyw, usw. . . . Wie *w* lautet *l* auch im inlaute vor consonanten: stolp, volk . . . wie stowp, usw. . . . Selten hat diesen laut das weiche *l*:

Pravo orthoepijo doseči pa le moremo, če se postavimo na trdna tla historičsko-kritičnega razvoja svojega glasoslovja. Dokler bode vsak le »v svoj rog trobil«, imel le svoje narečje v čislih, ali celó za jedino veljavno, in ne pripoznal splošno veljavnega načela pri ustanavljanju jedinstvene pisave in izreke, dotler Slovenci zaman hrepenimo in žedimo po tako potrebni jezikovi jedinstvi. Zatorej pomnimo, da se mi Slovenci moramo ravno tako učiti (še več, ker se navadno ne učimo ob svojem materinem jeziku) svojega književnega jezika izreke in pisanja, kakor se drugi učé svojega. Proučujmo jezik po besedah Rokitanskega, ki piše: »Kad smo uvidjeli, da nasledujuč, preživajuč i razglabajuč stare, da proumavajuč i mudrujuč isprazno sami sebi vrijeme krademo i duh ubijamo, dandanas bavimo se tačnimi (positivnimi) znanostima.«

France Lekše.

kowko, towko hg. für kól'ko, tol'ko . . . Dasi se glasi na koncu besedij trdi *l* kakor v književni ruščini pri glagolih . . . im auslaute der substantiva bewahrt *l* seinen laut: dól, kól, orel, usw. Sploh nima *l*-a nobeden drugi slov. narod v omikanem govoru, nego Čehi. V češčini je pa nemški *l*, kateri so uveli početniki češkega slovstva zalenobivši narodno govorico. V Pragi, kjer so bili Čehi pomešani z Nemci, so ga najprej začeli govoriti. Zato tudi Hus pravi o takih, ki *l* govore mesto slovanskega *l* »že by hodni byli mrskani, ježto říkají: tobolka (německým *l* za tobolku.) (Miklosich, »Slavische Bibl.« II. pag. 187 in op. c. 503.) Torej hočemo mi rajši Čehi v nemški izreki *l*-a posnemati, kakor ostale Slovane, ki se vsak ravna po svojem domačem glasoslovju!

Pisma vojaškega kapelana.

VI.

V Banjiluki, dné 21. avgusta 1878.

Velečastiti gospod župnik! Današnji list Vam pišem na dvorišču vojašnice, sedeč na svojem kovčegu in oprt na prazen zaboj, kateri mi je strežnik

od nekod prinesel ter ga postavil v dobrodejno senco, ki jo dela visok vojaški voz. Že tretji dan je, odkar smo vsi udje vojne bolnice, bolniki in zdravi,

zapustili hišo v mestu, v kateri smo se bili že tako lepo ustanovili, ter smo pribežali semkaj v vojašnico ob Vrbasu. Bolnike smo spravili pod streho, zdravi pa večinoma bivamo pod milim nebom ter tako prav v besednem pomenu uživamo dobroto »prostega« stanovanja, do kakoršnega imajo častniki pravico ob vojskinem času. Jaz sem prvi večer prenočeval v nekem pokritem vozu, a to mi ni ugajalo. Za drugi večer mi je moj strežnik, vrlo pošten kranjski Janez — ne! Tone mu je ime — kolikor je bilo mogoče dobro postlal kar na tleh na dvorišču vojašnice. Tu v svoj vojaški plašč zaviti prav brezskrbno in sladko počivam. Ni se mi treba bati onih rudečeokožnih živalic, ki človeka včasih ponoči obišejo, kakor se je to zgodilo nekaterim mojih tovarišev, kojim se je posrečilo, priboriti si za prenočišče prvi večer malo sobico v vojašnici; zdaj so tudi ti rajše na dvorišče pribežali. Strah pa mene že otroka ni bilo rado, toliko manj me je zdaj, ko sem pošten vojak. In kako tudi? Saj se niti tema ne stori na tem dvorišču. Ako se ponoči kdaj prebudim iz sladkega spanja ter svojo glavo nekoliko dvignem izpod vojaškega plašča, posije mi prijazno-mila luč bele lune tako jasno naravnost v obličje, da bi jej kdo drugi, ki bi ne bil tako prozajične narave, kot jaz, kar pesem zložil v zahvalo. Jaz pa se hitro zakrijem. Dasiravno namreč nikakor nisem praznoveren, vendar mi ob taki priliki nehoté pride na misel, kar sem doma včasih slišal, da nekaterega človeka luna dvigne, ako spečemu sveti v obraz.

A kam sem zašel? Vem, da si že mislite malo nevoljni: Kaj neki piše take puče, ne pové pa ne, kaj se je prav za prav zgodilo, in zakaj se je bolnica preselila iz mesta v vojašnico? Torej ad rem!

Komaj smo se po zadnjič opisanem napadu zopet umirili, bolnico napolnili z ranjenci ter si vse lepo uredili, kar nam 19. dné t. m. zapreti nova nevarnost — ogenj. Okrog petih popoldne začne v mestu goreti hiša bolj na samem stoječa in od naše bolnice precéj oddaljena. V začetku opazujemo ogenj precéj hladnokrvno ugibajoč, kako je li nastal, ali slučajno, po nesreči ali ne-

previdnosti, ali pa morda po zlobnosti; kaj, ko bi bili hišo zapalili ustajniki? Kmalu pa postane naš položaj jako resen. Omenjena hiša je bila hitro vsa v ognju. Ko zaplapolá mogočni plamen visoko nad njeno streho, tedaj pastane hipoma močen vihar. Plamen se trga, in daleč na okrog se razlega pokanje v svetlem žaru gorečega lesa. Zdaj se streha poruši; veter pa žareče iskre in ogorke in celó goreče deske raznaša daleč na okrog. Kmalu se posveti ogenj na drugi hiši. Saj skoraj ni moglo biti drugače. Ta hiša je pa bila že bliže nas, in skoraj nepretrgana vrsta večinoma z deskami kritih hiš je bila med njo in našo bolnico. To nas je storilo pomišljave. Veter je vlekel naravnost proti nam, hiša se je vnela za hišo. Naša bolnica je pa polna ranjencev! Mnogi bi si niti življenja ne mogli rešiti, ako bi začela goreti tudi naša hiša. Naš načelnik hitro zapazi nevarnost, in njegov sklep je bil v trenutku gotov: »Hišo moramo nemudoma zapustiti z bolniki in z vsem, kar imamo. Bežati hočemo v vojašnico ob Vrbasu, ker bolnikov ne smemo pustiti v nevarnosti, da bi nam zgoreli.« In zdaj začne z mirnostjo in hladnokrvnostjo, ki je v takem trenutku le skušenemu vojaku mogoča, po vrsti dajati povelja. Kmalu je vsak vedel, česa se mora lotiti. V vsej bolnici je nastalo živahno gibanje, in nikdo ni imel več časa opazovati napredujočega ognja; a toliko smo mimogredé lahko videli, da se nam vedno bolj bliža. Za nekaj trenutkov so bili vsi vojaki oblečeni. Nekateri so šli potem sami na dvorišče, bolj slabotne pa so vojaki nosili po stopnjicah. Drugi vojaki so njihova ležišča metali kar skozi okna doli, vendar ne vsega križem, ampak v lepem redu jednako in jednako skupaj. Lekarničar je pospravljaj in zlagal v zaboj svoje lončke in steklenice z raznimi zdravili, jaz pa sem hitro razdiral altar v kapelici ter vse z mašno obleko vred zložil v kapeličino skrinjico. Kmalu je pridrdralo na dvorišče mnogo vóz, po kateri je naš poveljnik precej poslal v vojašnico. Najprej so vozniki naložili bolnike, ki si niso upali peš hoditi. Nekaterih hudo ranjenih pa niti na vozove

nismo mogli spraviti; vojaki so je morali na nosilnicah prenesti v skoraj pol ure oddaljeno vojašnico. Ko so bili bolniki oskrbljeni, je polagoma prišlo na vrsto vse drugo, kar smo imeli v bolnici. Že se je mračilo, ko smo za zadnjim vozom šli tudi mi iz mesta. Gorelo je še vedno jako hudo, a mi nismo utegnili opazovati požara, ker smo morali hiteti, da v vojašnici vsaj za silo pripravimo ležišča bolnim vojakom. Ko v pozni uri dokončamo svoje delo in se potem iz vojašnice oziramo nazaj proti mestu, vidimo še vedno svetlo-žareče nebo razpeto nad prostranim pogoriščem. Vspešno gasiti je bilo nemogoče, ker ni bilo pri rokah ne gasilnega orodja, ne dosti vode. Naša bolnica v mestu pa vendar ni pogorela. Ogenj je prišel prav do njene bližine; ustavilo ga je menda dvojje košatih dreves, in mislim, da se je tudi veter še o pravem času bolj ugodno zasukal. Danes sem ogledoval pogorišče. V neki turški hiši, ki je do tal pogorela, je bil velik kup osmojenega žita, iz katerega se je še vedno kadilo. Kolikor mi je do zdaj znano, ni se nihče ponesrečil pri tem požaru.

Kdaj se mi povrnemo v mesto, tega še ne vem. Utegnili bi tudi kar tukaj ostati, ker mislijo menda zdrave vojake poslati v hišo, v kateri smo bili poprej mi, ter po drugih hišah v mestu. Za bolnico bo namreč ona hiša kmalu premajhna, ker dobivamo vedno več ranjencev in drugih bolnikov. Tukaj je pa veliko prostora; samo da bi bilo za bolnico treba vse drugače prirediti in pa vsaj nekoliko posnažiti, kar se bode s časom že zgodilo, ako res ostanemo tukaj.

Včeraj popoldne sem zopet nekaj novega videl, kar me je jako zanimalo, namreč, kako se vrši hitra vojaška sodba. Že nekaj dnij je bilo v vojašnici zaprtih sedem Turkov — nevojakov, ki so bili zatoženi, da so dné 14. t. m. iz neke turške hiše skozi okna streljali na naše vojake. Tudi se je našel v oni hiši plašč in puška avstrijskega vojaka, gotovo ubitega. Včeraj torej so peljali te zatožence na polje pred vojašnico precej daleč iz tabora ven, da bi je tamkaj sodili. Ker sem imel ravno čas, šel sem za njimi. Na določenem mestu se usta-

vijo. Nekaj vojakov z nasajenimi bajoneti obstopi zatožence. Poleg njih pa se postavijo v krog sodniki. Bili so to vojaki od navadnega pešca do višjega častnika po jeden od vsake stopinje. Tudi priče so bile navzočne, nekaj vojakov in nekaj nevojakov. Kmalu je bilo dokazano, da je poprej omenjena zatožba opravičena in resnična. Zdaj je bilo treba okrivičenim še kazen določiti. V krogu stoječi vojaki-sodniki si povedó najprej vsak svojemu sosedu nekaj na uho, potem pa najvišji izmed njih vsakega posebej vpraša za njegovo mnenje ter naposled pové, da so se izrekli vsi sodniki soglasno za smrtno kazn vseh sedmerih zatožencev, ki naj bi se postrelili na mestu, kjer zdaj stojé. Vse to se je vršilo brez kakega pisanja; naposled pa vendar podčastnik s kratkimi besedami zapiše na pripravljeno pôlo zatožbo in obsodbo. Ko sodnikom prebere, kar je napisal, zajaha konja, da nese obsodbo generalu podpisat. Ta ima kot cesarjev namestnik oblast, sodbo potrditi ali pa tudi obsojence pomilostiti. Treba je bilo torej čakati, da se podčastnik vrne. Med tem časom so se obsojeni Turki precéj različno obnašali. Nekateri izmed njih so neprestano zrlí na bližnji griček, tako, da smo bili vsi pozorni nanje; zdelo se je, kakor da bi v zadnjem trenutku od tam pomoči in rešitve pričakovali. Dva sta sedla na zemljo in sta na pol glasno nekaj molila; večkrat smo slišali besedo »Allah!« Eden pa je na glas jokal in zdihoval; videlo se mu je, da se smrti silno boji; a njegov tovariš, star, ponosit mož s sivo brado in srpim pogledom, kregal ga je zavoljo tega rekoč: »Šuti (molči) pa umri!«

Za kake pol ure prijezdi podčastnik nazaj na sodišče. General je obsodbo podpisal in jej pripisal besede: »Naj se obsojencem prebere in takoj zvrši.«

To se je tudi zgodilo. Turki so dovolj mirno in hladnokrvno poslušali svojo obsodbo; saj drugačnega izida se tako niso mogli nadejati. Zdaj so jim začeli oči zavezovati in določili so vojake, ki naj bi streljali na nje; po trije naj bi merili na vsakega. Jaz pa tega prizora nisem hotel gledati. Urno sem se obrnil

v stran ter ubral pot proti vojašnici. A nisem bil še daleč, ko počijo puške. Nisem se ozrl nazaj. Bilo me je groza, dasiravno sem vaje gledati umirajoče v obraz. Vse drugače je, kadar mi v bolnici umira vojak. Takrat rad vidim,

ako morem biti pri njem, ker mu je moja pričujočnost in molitev v tolažbo.

Naj sklenem priporočujoč se Vam v »memento«

Vaš

Ivan.

Slovstvo.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

Knjige „družbe sv. Mohora.“

Od leta do leta prihajajo nam knjige družbe sv. Mohora. Knjige so nam že bolj ali manj znane, ker zvemo vedno leto naprej, kake knjige bomo dobili. In vendar jih vsako leto nekako nestrpnost pričakujemo. Vzrok temu je, ker si je vsak rodoljub v svesti, kako velikanske pomembe so te knjige za naše ljudstvo. S tega stališča izpregovorimo o posameznih knjigah nekoliko več.

1. „Življenje prebl. Dev. in Matere Marije in njenega prečistega ženina svetega Jožefa.“ Pispal J. Volčič.

»Družba svetega Mohora« podala nam je letos VII. snopič prekrasne knjige, ki se v vsakem obziru smé vsporediti s svojima sovrstnicama: »Življenje svetnikov in svetnic božjih« in »Kristusovo življenje in smrt.« Uvajajoč nas govori g. pisatelj o božjih potih sploh, ter ob kratkem zavrača nekaj ugovorov proti romanju. Razdelitev tvarine pa se mu ni posrečila. Na prvem mestu opisuje božja pota v sveti deželi, v sredi med evropskimi svetimi kraji govori o ameriškimi; končno pa o avstrijskih. Le-ti so razvrščeni sedaj po kronovinah, sedaj po škofijah. Ker je med berilom obilo dokaj lepih podob, bode knjiga dobro došla našemu ljudstvu, ki bo dobilo v tem snopiču obilo pobožne spodbude, poštene zabave in zdravega pouka. Žal, da nam je nemila smrt pobrala tako vrlega pisatelja!

2. Tomaža Kempčana: »Hodi za Kristusom!« Štiri knjige. Preložil in z navadnimi molitvami pomnožil Andrej Kalan, trnovski kapelan v Ljubljani.

Z malo kako drugo knjigo bi bila družba sv. Mohora bolj ustregla slovenskemu ljudstvu, kakor s »Hodi za Kristusom!« O vsebini te knjige nam ni treba reči ničesa. Slovencem je dovolj znana iz dosedanjih prevodov. Deloma, ker so prejšnje izdaje že pošle, deloma pa ne vstrezajo sedanjim potrebam, bil je nov prevod zelo potreben.

Knjiga sama prirejena je v lepi, umevni slovensščini. Prav dobro je pogodil g. pisatelj, da ni k besedam sv. pisma in drugih knjig dostav-

ljal poglavij, iz katerih so vzeta. Poznajo se vendar, ker so razločno z razprtimi črkami tiskane. Pridejani, dobro sestavljeni molitvenik in prav primerna oblika knjige vstrezata gotovo vsem. Tudi papir in tisk je ličen. Prepričani smo popolnoma, da se bode knjiga zelo prikupila slovenskemu narodu. Tako se morajo pripravljati nabožne knjige! Lepa tvarina bodi tudi v lepi posodi. Zakaj da bi v knjigah, ki so namenjene, da z Bogom združujejo naša srca, jezik in pisava morala biti postranska stvar? Od družbe sv. Mohora si želimo še drugih klasičnih ascetskih knjig. Hvala Bogu, ne manjka jih, pa tudi — še večja hvala Bogu — tudi ne med Slovenci čitateljev takim knjigam.

3. „Občna zgodovina za slovensko ljudstvo.“ XII. snopič. Spisal Josip Starè.

Pisatelj nadaljuje v tem zvezku zgodovino novega veka do francoske revolucije l. 1789. Opisuje zgodovino Portugalske, Italije, skandinavskih držav, propad Poljske in povzdignjenje Prusije in Rusije. Zgodovina turškega cesarstva završuje prvi del XII. snopiča. Drugi del razpravlja najnovejšo zgodovino od francoske revolucije do prve vojske zaveznikov. Pisava je domača, vendar naj bi se v knjigah za ljudstvo tujim imenom privedala izreka v slovenskem pravopisu.

4. „Slovenski pravnik.“ Pouk v najpotrebnejših zakonih. Spisal dr. I. Tavčar. V. Snopič. — S tem je to za naše ljudstvo važno delo končano. Nadaljuje se nauk o pogodbah. Na to sledi šesti del knjige: o rednem in izrednem sodnijskem postopanju. Jezik je dosti razumljiv. Vprašanje pa, ali se bo smel rabiti izraz »zakon« za »Gesetz«, zdi se nam vsaj glede knjig za ljudstvo še vedno nerešeno. Knjiga je po sestavi in vsebini praktična, zato naj bi se narod le obilno k njej zatekal.

5. „Slovenske večernice“, 42. zv. — Drobna je sicer ta knjižica, vendar bi smeli skoraj trditi, da se najbolje bere. Zato pa bi morali tudi slovenski pisatelji na to knjigo obračati največjo pozornost. Radi verjamemo, da so »Slovenske večernice« svojo junaško dobo preživele, a narod se je privadil zabavnega berila in sedaj ga zahteva, in ne bilo bi prav, če bi mu ga odrekli. Z zabavnim berilom se narod, ki ne zna modrovati, veliko vspešneje poučuje, nego s suho teorijo.

Pisma vojaškega kapelana.

VII.

V Banjiluki, dné 10. oktobra 1878.

Velečastiti gospod župnik! Dolgo je že, odkar sem vam zadnjič pisal. Upam, da zaradi tega niste hudi náme, ampak da ste si mislili: »Mora se mu pač dobro goditi, ker nič ne piše.« In tako je tudi res. Nikake sile mi ni tukaj. Marsikomu bi na mojem mestu celó jako ugajalo. Meni je tudi nekaj časa, — dokler so bile počitnice. Zdaj pa so te minule, in to je vzrok, da mi zadnji čas misli vedno bolj pogosto uha-jajo proti domu. Srednje šole so se že davno zopet pričele, in tudi na višjih šolah se te dni zbirajo dijaki, ali so že večinoma zbrani. Znano Vam je, da so mene z vseučilišča poklicali k vojakom, in da sem moral v najboljšem teku pre-trgati svoje študije. Rad bi je nadaljeval in dokončal; zato mi sedaj nič več ni ugodno tukaj. Upam sicer, da dobim kmalu odpust, vsaj tako mi zatrjujejo, vendar bodem več ali manj zamudil.

Naša bolnica je zdaj stalno vmeščena v vojašnici ob Vrbasu. Zdravi vojaki so vsi v mestu. Ob drugi mobilizaciji je prišla v Banjoluko cela divizija vo-jakov in z njo tudi še dva vojaška du-hovnika. Vojaštva nam torej ne manjka več, zato se čutimo bolj varne, ter smemo prosto hoditi po mestu in po okolici.

Jaz imam svoje stanovanje v mestu, a po dnevnu bivam večinoma v bolnici, v kateri imamo navadno okrog tri sto, pa tudi več bolnikov. Vsega skupaj smo jih pa že sprejeli nekaj nad tri tisoč. Skoraj dan za dnevom nam pripeljejo več ali manj novih, mi pa je, ko se pri nas nekoliko odpočijejo in okrepečajo, pošljamo dalje proti domu. Mnogo nam jih pa tudi umrje, tako, da imam povprečno na vsak drugi dan pogreb. Ker je katoliško pokopališče precej oddaljeno in že za domačine komaj zadosti veliko, napravili smo si lastno vojaško pokopa-lišče med mestom in sedanjo bolnico ter je blagoslovili.

Ker že govorim o pokopališču, naj Vam še nekoliko popišem, kako se na ka-

toliškem mestnem pokopališču, — ki je, kakor sem omenil, od vojašnice precej oddaljeno, na zahodni strani mesta le-žeče, — ob nedeljah in praznikih vrši katoliška služba božja. Katoličani nimajo cerkve. V frančiškanski hiši je mala so-bica z altarjem. Tam se ob delavnikih opravlja daritev sv. maše, pri kateri pa zaradi tesnega prostora le malo ljudij more biti pričujočih. Zato se vsako ne-deljo in praznik ob deseti uri obhaja služba božja za ljudstvo na pokopališču. Tu stoji mala lesena lopa in v njej po-dolgasta miza. Ko se bliža v nedeljo ali praznik deseta ura, začne se tam ljudstvo zbirati. Nekako žalostno in otožno se mi zdi to prihajanje. Kako tu človek pogreša vabečega glasú veličastno do-nečih zvonov! V vsem mestu Banjiluki ni slišati ne enega zvona. Katoličani in razkolni Grki nimajo ne cerkve ne zvo-nika, z visokih turških minaretov pa se sliši le pevajoči glas Mohamedovega slu-žabnika, ki vsak dan ob določenem času vabi Turke k molitvi. — Zanimivo je opazovati narodno nošo od blizu in daleč prihajajočega ljudstva. Možki so obuti v opanke, ki so pri premožnejših prav lepe, narejene iz rudečega usnja. Hlače imajo široke, kakor Turki. Višnjekasti telovnik se života tesno oklepa in je pri premožnejših z zlatom obšit. Pokri-valo je rudeč fez; turbanov katoličani ne nosijo, ampak le Turki. Ženska obleka pa se ne more nikakor lepa imenovati. Široko krilo je namreč spodaj ob členih ovito okoli nog; in tako je tudi ženska oprava podobna nekakim hlačam, le da so veliko širše od moških. Pokrivajo se tudi ženske s fezom, zlasti mlajše, sta-rejše pa nosijo rute, ki so večkrat s srebrnim denarjem okrašene: tako sem videl žensko, ki je bila ogrnena z belo platneno ruto, okrog in okrog obšito z našimi starimi dvajseticami, ki so bile prevrtane in prišite ob rutinem robu. — Na pokopališču posedejo možki in ženske po tleh, ako je vreme suho;

ako pa dežuje, stoje na dežju, in se ne zmenijo dosti, ako jih tudi dobro namoči. Ko je že mnogo ljudstva zbranega, pride duhovnik, mlad Frančiškan, in z njim strežnik, v vreči noseč vso pripravo za altar, mašno knjigo in vso mašno opravo. Ko vse to v leseni kolibi izloži, napravi najprej na mizi altar, potem pa mašnika obleče v mašno obleko. Dva Bošnjaka pa sedeta s podkrižanimi nogami vsak na eno stran altarja; v rokah imata voščeni sveči. To sta živa svečnika; drugih svečnikov ni na altarju. Strežnik jima sveči prižge in služba božja se začne. Mašnik se najprej obrne proti ljudstvu ter naznani, kaj naj vsakdo moli do propovedi: »Očitno spoved, kesanje, apostolsko vero, pet očenašev za spreobrnjenje grešnikov, tri za sv. cerkev, tri za cara Frana Josipa.« Zdaj mašnik moli nastopno molitev in nadaljuje tiho sv. mašo do vere. Med tem, ko on bere list v latinskem jeziku, poje ga strežnik v slovanskem jeziku. Ljudstvo pa moli naložene molitve, in vsakdo šteje na molek, koliko očenašev je že odmolil. Kadar kdo dokonča, kar je bilo naloženo, potem pa mirno gleda in čaka, dokler mašnik ne naznani nove naloge. Po končani veri bere mašnik sv. evangelij v slovanskem jeziku ter ga potem v propovedi razlaga. Potem se nadaljuje sv. maša; a ljudstvo dobi novo molitveno nalogo do povzdigovanja in po povzdigovanju zopet novo do konca sv. maše. Vsikdar se med drugim veleva moliti tudi nekoliko očenašev za cara »Frana Josipa«. Po sv. maši se altar razdere. Frančiškanski strežnik pobere vse v svojo vrečo, in v lopi ostane zopet samo lesena miza. — Ob ugodnem vremenu se na ta način lahko opravlja služba božja, a velika težava bo, ko nastane trajno deževanje in mraz. Upajmo, da boče kmalu mogoče v Banjiluki postaviti dostojno katoliško cerkev. Za leseno zgradbo za silo se že delajo priprave, in jo mislijo še to jesen dogotoviti.

Minuli teden sva bila s tovarišem, novodošlim vojaškim kapelanom, pri oo. Trapistih v Mariji-zvezdi. Samostan Marija-zvezda je dobro uro oddaljen od Banjeluke. Tu imajo Trapisti obširno posestvo, posebno veliko gozdov. Naloga

teh redovnikov je poleg drugega tudi umno obdelovanje zemlje, zlasti v divjih in pustih krajih; zato tudi večinoma niso duhovniki. Red ima jako ostra pravila, posebno molčanje je strogo zapovedano.

Naju s tovarišem je v samostanu sprejel o. Bonaventura V., rodom Slovenec. Prijazno nama je razkazal vse. V takem slučaju, ko ima opraviti s kakim tujcem, dovoljeno mu je — seveda — tudi govoriti. Vsi drugi redovniki pa, ki sva je videla, pozdravljali so naju molčé. Ko vstopimo n. pr. v delalnico, kjer tkalci izdelujejo sukno za domačo potrebo, vstali so vsi delalci in se uklonili, potem pa so molčé nadaljevali svoje delo. Tudi lastno pivarno imajo v samostanu; vendar ne kuhajo piva za kupčijo, ampak samo za domačo rabo. Vinogradov drugod nisem videl v Bosni; Trapisti pa so zadnji čas precej velik breg zasadili z vinsko trto, ki je letos že nekoliko obrodila. Ko smo vse ogledali, in nazadnje tudi v kapelici nekoliko pomolili, pelje naju prijazni spremljevalec še v obednico in nama postreže s kruhom, sirom in pivom. Dasiravno je bilo še zgodaj in je še solnce sijalo, bila je vendar za redovnike že večerja pripravljena na mizi: kuhano mrzlo sadje, nekaj sočivja v stročju in kruh. »To je naša navadna večerja«, pravi najin spremljevalec; »najboljše, kar imamo, je kruh in tega imamo, hvala Bogu! dosti.« Res je bil kruh sicer črn, a jako dober in tečen. Čudno se mi je zdelo, da ob dolgi mizi za redovnike ni bilo nikakih stolov. Ko vprašam o. Bonaventuro, kako je to, pokaže mi pod mizo nekako obešene stolčke z eno nogo, prav take, kakor jih imajo pri Vas tisti, ki v onih meléh v rebru napravljajo in tolčejo kamenje za na cesto. »Na takih stoléh« — pravi — »sedimo pri jedi.«

Zahvalivši se za prijazni sprejem, hočeva se s tovarišem odpraviti proti Banjiluki peš, kakor sva prišla. A pred samostanskimi vrati naju že čaka zaprežen voz; brat redovnik drži dva čila konjiča. Zastonj sva se branila tolike postrežljivosti zatrjujoč, da lahko in rada hodiva peš. »Zakaj bi vaju ne peljali«, pravi nama o. Bonaventura, »ko imamo mnogo konj?«

Prav živo sem se pri tem spominjal Vas, velečastiti gospod župnik! ki mi tudi, kadar bivam pri Vas na počitnicah, skoraj nobene daljše poti ne pustite peš storiti, češ, čemu pa tri konje redim?

Da bi se mogla kmalu zopet skupno kam peljati!

Do tačas pa se Vam lepo priporočam ter bivam z odličnim spoštovanjem

Vaš hvaležni

Ivan.

VIII.

V Gradcu, dné 15. nov. 1878.

Velečastiti gospod župnik! Hvala Bogu! zopet sem v svoji prijazni sobici v Gradcu. Ne veste, kako človeku po tako različnih skušnjah dobro dé ta lepí red, ta snažnost, ta skrbna in prijazna postrežba, ki sem jo tukaj v družini blagega gospoda profesorja Z. že tri leta užival, in se mi zdaj po zopetnem povratku še podvojena zdí. Kmalu se zopet popolnoma zarijem v svoje knjige. In tedaj tudi prenehajo moja pisma. Danes le še za slovo en sam spomin na Bosno.

Kako sem se poslovil v Bosni od svojih tovarišev, in kako sem potoval iz Banje-luke domu, o tem sem Vam ustmeno pripovedoval. Škoda, da nisem mogel malo dalje ostati pri Vas!

Jeden prizor pa sem Vam pozabil narisati, kar naj sedaj storim; hočem Vam namreč povedati, kako sem izvedel, da grem na odpust. Bilo je na vernih duš dan. Pusto megleno vreme je bilo, in dež je malo rosil. Po kosilu pridirja do mene ves v sapi moj strežnik. Prišel je iz bolnice. Tako veselega nisem videl dobrega Toneta še nikoli. »Gospod!« — pravi — »domu greva. V vojašnici imajo pisanje, ravno kar je prišlo.« Napravim se v bolnico. Tone me spremlja, ali bolj prav, skoraj kar tekkel je še pred menoj; sicer ni bil vajen tako hitro hoditi. Res je bil v pisarni moj odpust. A pisano je bilo, da me strežnik sicer sme spremljevati do doma, a da se mora potem nemudoma vrniti, da bode stregel mojemu nasledniku. Ubogi Tone, mislil sem si, prezgodaj si se veselil! Če tudi

nerad, vendar sem mu moral to razložiti. In tedaj bi bili, velečastiti gospod župnik! morali videti to žalostno podobo, ko mu povem, kaj pravi pisanje. Kar sapa mu je zastajala; usta so mu bila na pol odprta, in nepremakljivo je zrl v mé, tako da niti trenil ni, dokler se mu ni solza posvetila v očesu in se mu ulila po licu. Smilil se mi je revež, pa nisem mu mogel pomagati. Dal sem mu na izbiro, naj me spremlja do doma, ali pa naj kar ostane, ker na poti tudi brez njega opravim. Izvolil je pa poslednje rekoč, da bi mu bilo potem še bolj hudo, ko bi od doma moral zopet nazaj v Bosno. No, menim, da se mu pri mojem nasledniku ravno tako dobro godi, kakor se mu je pri meni.

Tukaj v Gradcu moram večkrat kaj pripovedovati o dogodkih iz Bosne, ko se na večer stari znanci snidemo v »Harmoniji«.

Na univerzi sem se lahko vpisal brez zaprek, dasiravno sem precej prepozno prišel. Drugi profesorji so svoja predavanja že davno začeli, pri profesorju F. sem pa le eno uro zamudil. Ta se je namreč še le pred nekaterimi dnevi vrnil s popotovanja, ker se je v letošnjih počitnicah oženil. Ker tudi Vi ljubite goré, Vas bode morda zanimalo, ako Vam povem, kar tukaj pripovedujejo o njem, da je svojo gospo precej po poroki najprej peljal na Triglav; potem sta šla menda na Laško. Ker je s tem nekoliko zamudil, zato pa zdaj toliko bolj hiti. Po trikrat v eni uri popiše vso desko s svojimi integrali, tako da mu je težko slediti.

Naj torej sklenem to svoje pisanje, potem pa precej vzamem v roko njegovo poslednje predavanje, da si je uredim in prepisem. To je pri njem potrebno; potem ima človek kaj dobrega v rokah. Mož namreč svojo reč zna, dasiravno je v svojih predavanjih včasih nekoliko zmeden.

Lepo Vas pozdravljam in se Vam priporočam: ne več vojaški kapelan, ampak zopet le priprosti učenc, a Vam, prečastiti gospod župnik, s spoštovanjem udani in hvaležni

Ivan.

